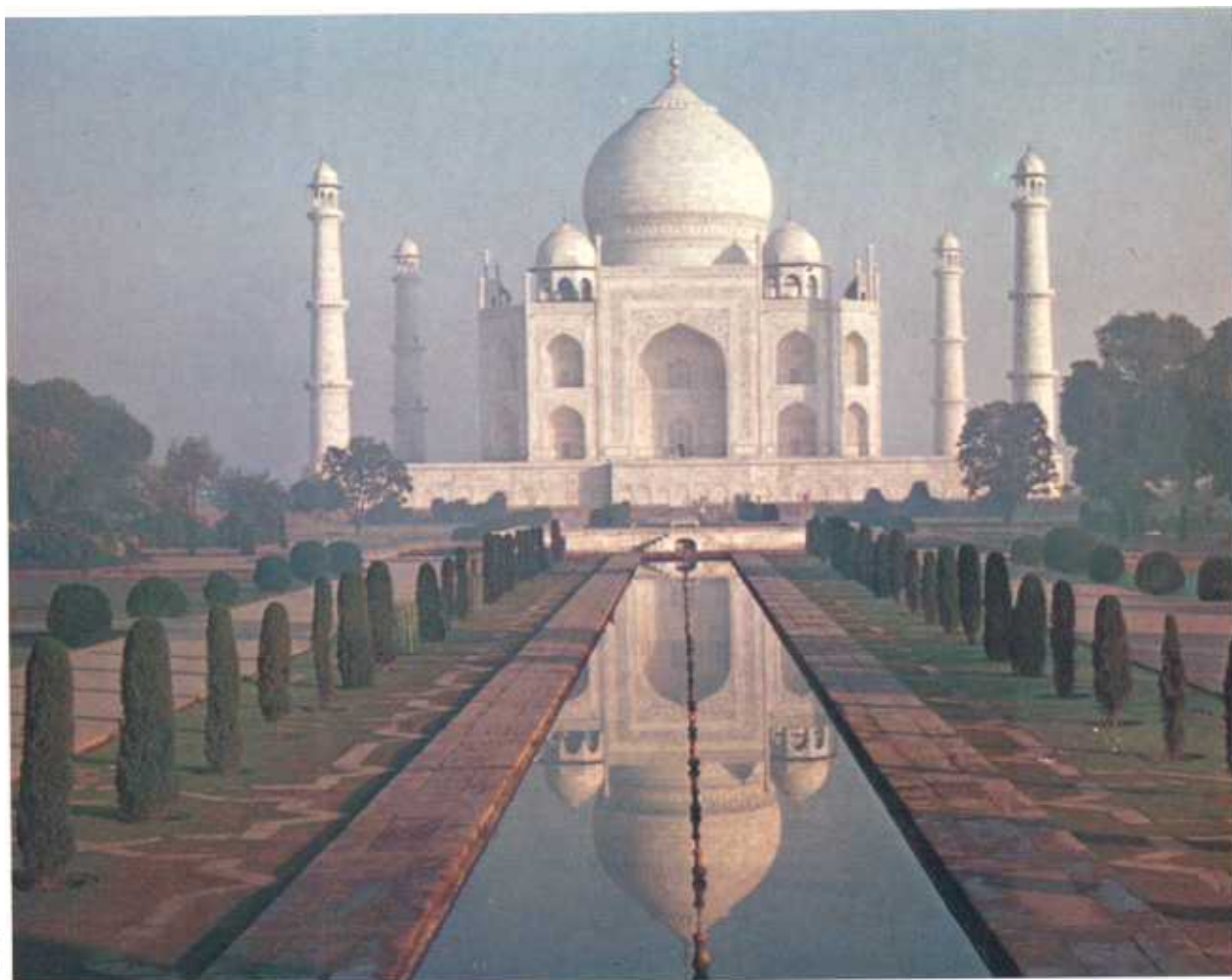

Arta orientală

🕒 Taj Mahalul reprezintă cel mai cunoscut monument indian. Jelind după soția sa care a murit în urma unei nașteri, șahul Jahan a construit acest cavou din marmură albă pură, decorat cu încrustații negre. Construcția, situată în Agra, în nordul Indiei, este înconjurată de grădini care domină fluviul Jumna.

🕒 Detalii ale unei frize din piatră a templului din Khajuraho, în centrul Indiei. Vitalitatea senzuală a acestor sculpturi erotice este influențată de *Kama Sutra*, un manuscris hindus străvechi care descrie arta dragostei. Sculpturile reflectă atitudinea hindusă față de dragoste și anume că ea reprezintă o datorie sacră și un mod de mântuire.

Orbitoare în varietatea sa, arta Orientului Îndepărtat cuprinde o gamă largă, de la sculpturi colosale până la miniaturi splendide și delicate. India, China și Japonia își au propriul stil creativ, distinct.

Prima civilizație apărută pe Valea Indusului a început să înflorească aproximativ din anul 2500 î. Hr. S-au creat câteva sculpturi remarcabile și planuri de dezvoltare a orașelor, înainte de dispariția cauzată probabil de invazia unor triburi arabe. În cele din urmă, arienii au ajuns să domine nordul Indiei dar nu au lăsat urme ale nici unei arte distincte, vreme de mai bine de o mie de ani. O preocupare artistică majoră nu a avut loc decât în secolul al treilea î.Hr.

Arta indiană

Încă de la începuturile ei, arta indiană a manifestat puternice influențe religioase, reflectând o concepție care a făcut din India locul de

naștere al hinduismului, jainismului și budismului. Vechii indieni trăiau un sentiment puternic față de tot ceea ce însemna viață și arta cea mai recunoscută era sculptura. Sculpturile erau, de obicei, elegante, opulente, prezentând o carnație splendidă, ce sugera o dezvoltare organică dar care încă nu atinsese maturitatea.

Aceste caracteristici nu erau complet prezente în sculpturile indiene timpurii, realizate de către urmașii austerei religii budiste. La început, reprezentarea lui Buddha era chiar interzisă; când acest lucru a devenit posibil, influențele puternice grecești în provincia de nord-vest, Gandhara, au creat imagini parțial elenizate ale lui Buddha, într-un stil greco-budist, care s-a răspândit pe arii extinse.

Un alt stil, relativ moderat, a continuat în perioada clasică Gupta (320-600 d.Hr.), deși budismul absorbise deja multe alte elemente mitice, cum ar fi cele yakshi – femeia cu trei spirite, reprezentată de sculptorii budiști într-un mod lipsit de austeritate, ca niște dansatoare voluptuoase, cu piept bine evidențiat.

Sensul indian de parcurgere a vieții a fost reprezentat în picturile murale din peșterile din Ajanta, unde grupuri nesfârșite de personaje roiesc peste tot pe pereți, într-o evocare plină de culoare a vieții indiene. Până și arhitectura indiană poate fi descrisă ca o formă a sculp-

turii. Multe dintre cele mai celebre pagode și temple nu au fost pur și simplu clădite ci săpate în piatră și apoi decorate cu sculpturi.

Acest stil este prezent mai ales în miile de temple clădite în perioada renașterii hinduse, aproximativ între 600-1200 d.Hr. Supraetajate, cu turnuri care doreau să imite munții și acoperite cu o mulțime de personaje sculptate, temple ca cele de la Mamallapuram și Ellura reprezintă unele dintre cele mai extraordinare creații ale artei indiene.

Atât arta budistă cât și cea hindusă au avut influență și dincolo de hotarele Indiei. Cel mai mare templu hindus construit în Cambodgia între secolele 10 și 12 este templul Angkor Wat. Construcție vastă, un complex dens de "munți" sculptați în formă de con, cu un "vârf" central, înalt cam de 60 de metri. A fost ridicată cu intenția de a combina un templu cu palatul zeului-rege Khmer. Dintre templele budiste, probabil că cel mai monumental este pagoda construită în secolul al nouălea, ridicată în jurul, deasupra unui deal din Borobudur, în Java, decorată cu basoreliefuri. Și în alte regiuni, mai ales în Tibet, China și Japonia, budismul a creat tradiții artistice complexe și variate.

Influențele islamice

În India, tradiția artistică dominantă a fost modificată de prezența unei religii importate – islamismul. Invadatorii arabi au introdus islamismul încă din secolul 8, însă cel mai puternic impact artistic a fost resimțit sub domnia împăraților moguli, care au domnit peste cea mai mare parte a Indiei începând din secolul al 16-lea. Moschee magnifice și monumente funerare impresionante au fost construite mai ales de Akbar (1556-1605) și de succesorii lui, Jahangir și șahul Jahan.

Arta miniaturilor a fost introdusă din Persia tot de către moguli. "Miniaturile" nu sunt neapărat mici: termenul descrie pur și simplu anumite ilustrații pictate, de orice dimensiune. Pentru crearea acestora, împăratul Akbar a angajat artiști – mare parte hinduși – din întreaga Indie. În atelierile acestora a luat naștere un nou stil, mai viguros și mult mai descriptiv

⚠ Templul Lakshmana din Khajuraho a fost construit aproximativ în secolul al zecelea d.Hr. Turlele curbate sunt caracteristice stilului artistic Nagara, fondat în nordul Indiei.

Marile perioade și centre artistice (date aproximative)	
320-600 d.Hr. GUPTA	Ajanta, Ellora, Bagh, Sarnath, Aihole, Deogarh
600-1500 MEDIEVALĂ	Mamallapuram, Khajuraho, Ellora, Elephanta, Bhuvanewar
1526-1739 MOGUL	Delhi, Agra, Fatehpur, Sikri
1600-1800 DECCANI	Bijapur, Ahmadnagar, Golconda, Hyderabad
1600-1800 RAJAHSTHANI	Jaipur, Udiapur, Jodhpur, Bikaner, Bundi
1600-1800 PAHARI	Basohli, Kulu, Chamba, Guler, Kangra

decât arta decorativă persană. Strălucitoare și pline de acțiune, miniaturile au redat, ca un tablou viu, viața Indiei înainte de domnia lui Aurangzeb (1658-1707) al cărui fundamentalism musulman intolerant a distrus printre multe altele și tradiția artistică a miniaturilor.

Arta în China

Dintre toate culturile, cea chineză a avut cea mai îndelungată tradiție neîntreruptă. Cuceritorii nu au distrus niciodată stilul chinezesc de viață și influențele externe au vitalizat arta chineză, fără a-i distruge trăsăturile esențiale. Unele caracteristici ale artei chineze, cum ar fi

înclinația pentru o gamă coloristică subtilă sau textura netedă a jadului, sunt regăsite încă în preistorie. Marea artă chineză datează însă din 1500 î.Hr., în timpul dinastiei Shang, când se afla în circulație o versiune timpurie a manuscriselor chineze și conducătorul, își câștigase rolul său semi-divin, de "fiu al cerului".

În perioada ce a durat cam 500 de ani, chinezii au creat vase robuste din bronz, cu un aspect aproape sinistru, concepute pentru a aduce ofrande strămoșilor. Aceste vase sunt intens decorate cu simboluri care par a fi abstracte dar sunt de fapt reprezentări foarte simplificate și stilizate ale creaturilor mitice,

⚠ O miniatură din Akbar-Nama, biografia împăratului mogul Akbar, din secolul al 16-lea, în care este reprezentat călărind un elefant de-a lungul unui pod susținut de bărci.

⚠ Eleganța femeilor din acest tablou din secolul al 18-lea este o trăsătură principală a picturii Pahari, ultima dintre artele hinduse înfloritoare, înainte de influența europeană.

cum ar fi dragonii. Venerarea strămoșilor și a trecutului, caracteristică și pentru alte culturi, a rămas una dintre marile preocupări chineze. Sensul magic, învăluit de mistere, al artei dinastiei Shang, s-a atenuat în arta chineză târzie, mai detașată și mai contemplativă.

Bronz, jad și lac

Tradiția Shang s-a resimțit în continuare și în perioada Chou și a statului războinic (1027-221 î.Hr.). Chinezii realizau statuete din bronz reprezentând oameni și alte creaturi. Ei și-au perfecționat și măiestria în prelucrarea jadului și lăcuire. Lucrările din aceste materiale erau însă scumpe deoarece jadul trebuia importat și era dificil de prelucrat iar lăcuirea era un proces îndelungat. De obicei lăcuirea se realiza prin acoperirea unui obiect din lemn cu seva procesată a unui copac. Fiecare strat de lac trebuia să fie uscat înainte de aplicarea următorului și, uneori, era nevoie de multe asemenea straturi, chiar sute. Prin lăcuire se puteau însă obține efecte decorative extrem de subtile și produsul finit avea o strălucire unică.

China a fost unificată, după secole de dezbinare, de sălbaticul împărat Ch'in (221-209 î.Hr.). Reputația lui de grandoman, aproape alienat, a fost confirmată de descoperirile arheologice din 1974 care au adus la lumină o mică armată cu ostași din teracotă (ceramică mată), în dimensiune naturală, îngropată alături de împărat și care trebuia să-l apere în viața de apoi.

Dinastia Han

În timpul dinastiei Han (209-270 d.Hr.), China era un vast imperiu, cu o societate foarte sofisticată. Confucianismul, un sistem filosofic etic care propovăduia moderația și responsabilitatea față de familie și stat, a influențat puternic concepția chinezilor – în special a funcționarilor învățați creați de un sistem de examinare civil. Fiind, deseori, ei înșiși pictori și poeți, au jucat un rol important în dezvoltarea tradițiilor artistice chineze. Alte elemente au fost furnizate de un cult mai intuitiv, mai magic și mai naturalist – taoismul, creat și el în decursul perioadei Han.

Arta perioadei Han este cunoscută mai ales prin obiectele care însoțeau cavourile și care includeau îmbrăcăminte, bijuterii și cosmetice dar și personaje din bronz, basorelieful și tigle mulate pe acestea. Au apărut primele sculpturi în piatră, de dimensiuni monumentale, care în curând au devenit un lucru obișnuit, o dată cu câștigarea terenului de către budism. Această religie, originară din India, a reprezentat sursa de inspirație pentru multe stiluri și curente și

chiar tehnici artistice chinezești, din ale căror realizări trebuie amintite templele și sculpturile din Yuankang, create direct în piatră, după vechea modă indiană.

Deși puține picturi chineze din această perioadă au supraviețuit, se știe că pictura era deja bine dezvoltată în perioada dinastiei Han, caracterizată prin trăsăturile fine, libere dar delicate ale penelului. Pictura a devenit o artă practică pe scară largă și de-a lungul secolelor au apărut mulți mari artiști, școli și curente. Înclinația pentru peisaje, mai ales cele montane, a fost puternică, importanța acestei teme în arta chineză fiind neegalată de nici o altă cultură. Picturile ilustrau adeseori poeme sau alte scrieri, a căror caligrafie minunată era considerată o artă în sine. Pictura chineză prezenta întotdeauna lucruri reale, cum ar fi oameni sau peisaje, însă avea ca scop imortalizarea spiritului esențial sau mai degrabă de a transmite o anumită stare, decât de a reda detalii.

Ceramica și porțelanul

În ciuda faptului că ceramica avea o tradiție de mai multe mii de ani, ea a devenit cu adevărat o artă originală și vitală de-a lungul erei T'ang (618-906). Au apărut multe forme noi acoperite cu glazuri care le transformau mult înfățișarea inițială. Printre mărfurile cele mai căutate ale perioadei T'ang sunt ilustrațiile de cavou care posedă toată puterea și vigoarea marilor sculpturi. Ele reprezintă o gamă foarte variată de

oameni și animale, printre care merită să fie amintiți splendorii cai ai dinastiei T'ang.

La începutul perioadei T'ang, chinezii au descoperit metoda de producere a porțelanului. Subțire, dur, neted, de un alb pur și translucid, el a devenit de neegalat ca eleganță. Sub dinastia Sung (960-1260) și a dinastiilor următoare decorațiunile aplicate i-au conferit o frumusețe deosebită. Faimosul porțelan "alb și albastru" a fost mult îmbunătățit în timpul dinastiei mongole Yuan (1260-1368).

În timpul dinastiei Sung chinezii colecționau lucrări aparținând dinastiilor anterioare și artiștii apelau adeseori la stilurile unor vremuri de mult apuse. Cu toate acestea, mare parte a artei Ming (1368-1644) și Ch'ing timpurii (1644-1912) are o înaltă ținută calitativă, dar vitalitatea creativă a suferit un ușor declin.

Arta japoneză

Dezvoltarea Japoniei a fost determinată de faptul că ea a fost izolată de marile civilizații, cu excepția Chinei. Încă din secolele cinci și șase, când ideile despre guvernare, literatură, diferitele ramuri ale artei și religia budistă au

▲ Vas din metal, emailat, pentru ars esențe parfumate, aparținând dinastiei Ming, din secolul al 15-lea, imită un stil mai timpuriu.

▲ O sculptură din lemn, din secolul al 13-lea, reprezentându-l pe Kuan-Yin, un zeu budist din China. El este în poziția maharajalia, ceea ce ar însemna "tihnă regală". Pe cap poartă o podoabă care îl reprezintă pe Amitabha Buddha. Se mai pot observa pe sculptură urme ale picturii inițiale.

● O sculptură ceramică a unui jucător de polo călare, aparținând dinastiei T'ang. Mișcarea și vitalitatea emanată de această lucrare, strălucitor colorată, sunt caracteristice artei T'ang.

pătruns în forță în Japonia, influențele chineze au devenit foarte importante. Oricum, geniul japonez a făcut ca toate aceste importuri să aibă o anumită importanță, dându-le însă propria trăsătură națională. De exemplu, în sculptura japoneză portretele au devenit curând mult mai semnificative decât erau în China.

Artizanatul

Pictura japoneză era și ea complet diferită, deseori reprezentând scene de acțiune violente, străine tradițiilor chineze. Ascutimea simțului artistic japonez a afectat aproape toate laturile vieții japoneze, de la fastuosul ritual al servirii ceaiului până la cel al aranjării florilor. Gustul japonezilor pentru artizanatul miniatural s-a făcut simțit chiar în articolele de zi cu zi, de exemplu în splendidele "netsuke" sculptate – mici piroane cu care se prindeau diverse obiecte de cercevele.

În pictură japonezii au preferat culorile plate dar izbitoare și contururile ferme, pline de vitalitate. Acestea puteau fi observate pe pergamente și pe paravane, niște piese de mobilier, printre puținele obiecte admise în interiorul auster al căminelor japoneze. Împodobite cu frunze aurite, efectul era și mai frapant.

Pentru occidentali, cele mai comune dar și cele mai admirate exemplare ale artei japoneze sunt gravurile colorate, produse după secolul al optsprezecelea. Acestea au fost create prin transferarea unei schițe a artistului pe o bucată de lemn care, după ce a fost gravată și înscrisă, va reproduce exact același desen de mai multe ori, conferindu-i astfel potențialul de a fi vizionată pe scară largă.

Reflectând valorile unei perioade de calm și liniște, a perioadei Tokugawa, în timpul căreia viața la oraș a înflorit și s-a creat o adevărată clasă mijlocie, gravurile reprezentau ilustrații

☉ Cai traversând un râu, o pictură realizată probabil de către Chao Meng-fu (1254-1322). Romantismul pictorilor aparținând perioadei târzii Sung a fost aici înlocuit cu o mare atenție acordată detaliilor.

inspirate din viața obișnuită, scene teatrale, întâmplări sentimentale sau chiar amoroase. Clasa superioară japoneză a disprețuit acest gen de artă, considerând-o ieftină și populară. Însă o dată ajunse în Occident, gravurile au avut o influență majoră asupra direcției ulterioare de dezvoltare a picturii europene și artiști ca Hokusai, împreună cu mulți alți mari maestri gravori, sunt astăzi recunoscuți ca figuri proeminente în istoria artei.

☉ O viziune a unui artist japonez din secolul al 16-lea despre occidentalii creștini. La început, vizitatorii au fost primiți cu mare bucurie de către japonezi care au considerat creștinismul ca pe o sectă a budismului, fiind interesați și de comerțul cu occidentul.

☉ Ceremonia ceaiului este o temă preferată în arta tradițională japoneză. Ceremonia în sine reflectă sentimentele artistice puternice ale japonezilor pentru multe din aspectele vieții.